

Het beulskind

Toen de doodstraf in ons land nog bestond en in het openbaar werd voltrokken, mocht de beul in sommige steden beschikken over de lijken van de geëxecuteerde veroordeelden.

De scherprechters beschouwden dit extraatje op hun traktement als een twijfelachtig voorrecht, want de meeste terdoodveroordeelden waren mannen wier voorkomen er bepaald niet op vooruit was gegaan. Op de dag waarop ze het schavot betraden, leek het alsof ze al dood waren; grauwe, uitgemergelde levende lijken.

Er waren beulen die van de nood een deugd maakten door de botten van hun klantjes te koken om er lijn van te maken, terwijl ze het spierweefsel en de organen aan hun varkens voerden. Het gaf een eigenaardig, weezoet smaakje aan het vlees. Sommige tijdgenoten beschouwden de beulskarbonaadjes als een delicatessen, maar de meeste mensen wendden zich gruwend af van de gedachte aan uitgesteld kannibalisme.

Zo kon het gebeuren dat de beul zijn mensetende varkens aan de straatklinkers niet kwijt kon en de dieren op hun beurt aan hun soortgenoten moest voeren. Andere stadsbesturen lieten de lijken van de veroordeelden als afschrikwekkend voorbeeld aan de galg hangen of op het rad liggen tot het vlees was weggerot en het skelet, nog met de votten eromheen met een akelig geluid van brekende botten, op de grond plofte.

Die methode van lijkbezorging had zonder twijfel zijn pedagogische werking. Vaders kregen zo de gelegenheid hun al te druistige zonen aanschouwelijk onderricht te geven wat het betekende voor galg en rad op te groeien. Het had ook bezwaren, want oppassende burgers werden door het aanzicht van de doden op een onaangename manier herinnerd aan hun eigen sterfelijkheid. De geur van de rottende lijken beroofde de stadsbewoners in de buurt van het galgenveld bovendien van hun eetlust als de wind verkeerdt stond.

Soms kreeg de beul een buitenkansje. Dan was het slachtoffer geen stinkende man in lompen, maar een jonge vrouw die zich in haar laatste uren mooi had genaakt om waardig te sterven. Zoals gebeurde in de middeleeuwse Hanzestad IJsselmonde waar stadsbeul Lammert Kragt in 1789 de hand mocht leggen op de zeventienjarige, hoogzwangere Elsje van Wijn. Ze was tot de wurgdood veroordeeld omdat ze haar werkgeefster Lisa Krop, de vrouw van de rijkste koopman van de stad, met een steelpan de hersens had ingeslagen.

Lisa, die zelf kinderloos was, had Elsje op een geniepige manier maandenlang het leven zuur gemaakt omdat ze haar man ervan verdacht de vader van het kind te zijn. Een redelijke veronderstelling, want Elsje was dag en nacht in huis en mocht het pand alleen verlaten om onder chaperonne van een buurvrouw naar de markt te gaan. De enige die haar in het geniep had kunnen bezwangeren was de rijke koopman zelf. Hendrik Krop stond erom bekend dat hij de katjes graag in het donker kneep. Natuurlijk ontkende hij in alle toonaarden dat hij de vader van Elsjes kind was. Lisa, die haar man kende in al zijn kleinheid, had onmiddellijk door dat hij stond te liegen. Elsje zweeg even hardnekkig als Hendrik ontkende.

Zo bleef Lisa niets anders over dan het arme kind het bloed onder de nagels te zuigen, tot Elsje er genoeg van kreeg en in de zesde maand van haar zwangerschap de zware koperen steelpan ophief om haar werkgeefster de kop in te slaan. Ze had misschien nog kunnen zeggen dat die pan op Lisa's hoofd was gevallen, al toonden de bloedspatten op haar boezem en voorschoot overduidelijk aan wat de toedracht was. Bovendien was ze zo geschrokken van haar daad dat ze onmiddellijk bekende toen de schout haar arresteerde. Zes dagen voor haar achttiende verjaardag en in de zesde maand van haar zwangerschap belandde Elsje van Wijn in de kerker onder het stadhuis; een plek waarover nare geruchten gingen, die, zoals het arme kind nu zelf ondervond, maar al te zeer op waarheid berustten.

Ach Elsje! Waarom ben je niet gewoon uit dat verdomde koopmanshuis weggegaan toen het nog kon? Met dat engelachtige gezichtje was je, zelfs hoogzwanger, vrijwel zeker aan de man geraakt en had je wellicht een pleegvader gekregen die het kind en jou de bescherming kon

bieden die je verdiende. Nu zou de baby met jou sterven, tenzij er een wonder gebeurde.

Wonderen bestaan.

Lammert Kragt bezocht Elsje op de dag voor de executie in haar kerker om haar vergiffenis te vragen voor het feit dat hij als dienaar van het gerecht de taak had haar van het leven te beroven. Hij beloofde dat haar lijden kort zou zijn. Hij vroeg of ze een priester wilde - wat ze afwees - en of ze nog een laatste wens had. Die had ze: 'Zorg voor mijn kind.'

Daarna gaf ze hem een hand en bedankte hem voor zijn goedheid. Lammert ging met bezwaard gemoed naar huis. Hij waagde bij de schepenen nog een ultieme poging om haar leven te sparen en bood aan haar voor onbepaalde tijd als onbezoldigde dienstmaagd in huis te nemen als boetedoening voor haar zonde. Hoewel de vroede vaders niet ongevoelig waren voor de smekbede van hun scherprechter en eensgezind de pest hadden gehad aan het slachtoffer; de rijkste en gierigste vrouw van de stad, wezen ze het toch af. Het recht moet zijn loop hebben, ook als er menselijkerwijs goede redenen waren van het recht af te wijken, zoals in dit geval waarin het slachtoffer een harpij en de dader een engel was.

Nu zag Lammert nog maar één manier om het kind te redden en zijn belofte aan Elsje gestand te doen. Hij ging naar de stadschirurgijn met wie hij eerder zaken had gedaan en sloot met hem een deal: 'De moeder is voor jou, het kind is voor mij. De voorwaarde is dat het levend ter wereld komt.' De chirurgijn knikte. 'Dat kan, maar alleen als we razendsnel zijn.'

De volgende morgen haalde Lammert Elsje uit de kerker. Hij gaf haar een arm en leidde haar als ware ze een bruid op weg naar het altaar naar de plek waar ze zou sterven: het zwaar getraliede balkon op de ...